

Litteratur

BISKOP KARL AV VÄSTERÅS OCH HANS BYGGNADSHISTORISKA »ANTECKNINGAR»

Åren 1666–1682, dvs. praktiskt taget under 25 år, pågick i Uppsala en vetenskaplig strid, som i hårdhet och personliga utfall dessbättre torde sakna motstycke i universitetets historia. Striden är i historiska kretsar väl känd och årsboken Upplands läsare har fått ta del av vad som hände genom den uppsats jag skrev i dess årgång 1953, betitlad »Det forntida Upsala i 1600-talets lärda spekulation». Till sammanställningen där hänvisas.

På sin plats kan vara att ännu en gång något beröra vad denna strid egentligen gällde. Det rörde sig om vilken plats inom uppsaladomänen, som i forntiden varit huvudorten, med andra ord platsen för marknaderna, tingen och hednakulten. Konkurrensen stod mellan platsen vid *åmynningen*, enkannerligen där Uppsala domkyrka nu ligger, och *kungsgården*, belägen några kilometer norr därom med de tre storhögarna och den kända gråstenskyrkan. Den som sökte i traditionsmaterialen fann att krönikörer, annalister och andra konsekvent uttalat att den äldsta platsen var den vid åmynningen, dvs. det forna Ulleråker. Nu började under 1600-talet hävdas att kungsgården ute vid storhögarna var den primära platsen. Upprinnelsen till striden var att år 1666 den lärde och från Strassburg till Uppsala kallade professor Joh. Schefferus utgivit ett innehållsrikt verk om Uppsala, där han tar fasta på traditionerna och hävdar att åmynningsplatsen är den ursprungliga. Här låg en gång den hedniska kultbyggnad, som Adam av Bremen i sin krönika från 1070-talet nämner som templet »Ubsola», här var tillika platsen för marknaderna och tingen. I ett spänt läge kom debatten om det arkaiska Upsala år 1672, då professorn i antikviteterna Olof Verelius utgav den s. k. Hervararsagan och där han i noterna hävdade att det i sagan nämnda forntida Upsala *inte* legat vid åmynningen utan ute vid kungsgården. Så var debatten i full gång med den ena stridsskriften tätt följd av den andra.

Det var under 1670-talet som striden i huvudsak utkämpades med en del efterdyningar på 1680- och 90-talen. Understrykas bör att just vid denna tid, när Sverige befann sig i sitt stormaktsskede och hade ögonen på sig från hela Europa, fornforskare framträdde, som till varje pris ville återskapa det svenska rikets fornära. Den blinda rudbeckianismen blev nu den skrämmande ideologien. Medan huvudpersonerna inom rörelsen voro Verelius och Rudbeck, framträdde mot dem sansade forntressenter, som på ett objektivt sätt samlade in material för att åt framtiden ge möjligheter att tolka den sanna verkligheten. Som god representant kan nämnas Johan Hadorph, som blev den egentlige förste riksantikvarien och som organiserade det nu i Uppsala bildade Antikvitetskollegiet. Det hade sina första arbetsår i Uppsala från 1667 till 1691, då rörelsen överflyttade till Stockholm och fick namnet Antikvitetsarkivet.

Striden kom, som antytts, till en början att röra sig om var den av Adam av Bremen nämnda kultbyggnaden med hednagudarna Oden, Tor och Frö legat, men att märka är att den stora slutstriden kom att stå med Olof Rudbeck själv som huvudfigur. De tre gudarnas tempel, som man väl i allmänhet ansåg varit en träbyggnad, blev undanskjuten och i stället infördes i den angenäma debatten en *gråstensbyggnad*, som man ville återföra till den hedniska urtiden och som identifierades i kungsgårdens gråstenskyrkas västdel. Här hade man nu, enligt Rudbeck, återfunnit ej Sveriges, ej Nordens, ej Europas, nej *världens* äldsta tempelbyggnad! Det lärda Uppsalas idéer om den svenska kulturens uppkomst hade helt plötsligt höjt sig över uppsalaleran och kommit upp på världsnivå.

Redan tidigare under 1600-talet hade i Uppsala framträtt representerer för tanken att Sverige var de gamla hyperboréernas land och att härifrån den europeiska kulturen utgått. Verelius och Rudbeck voro båda från början »hyperboréer». Den alerte Verelius hade gjort en stor upptäckt ute vid gråstenskyrkan vid högarna i det han identifierade dess västparti, tornets nederdel, som de forna kungarnas *fest- och mötes-hall*. Det var en fyrkantig stenbyggnad, på alla sidor öppen genom dubbla arkader. På ett påtagligt sätt vore denna hall det bombsäkra kriteriet för Uppsalas urålder. Ungefär samtidigt hade Rudbeck börjat gripas av sin Atlantisteori; troligt är dock att det finns ett mellanskede mellan Vereliusteorin och Rudbecks Atlantisteori i det att Rudbeck från början anslöt sig till hyperboréeridén men var benägen att tolka den nämnda västdelen i gråstenskyrkan icke som en hall utan som ett tem-

pel, som inte kunde vara något annat än *Apollons tempel i hyperbo-
réernas land!* Verelius anslöt sig med entusiasm till tanken och blev salig
och helfrälst rudbeckian. Det är under dessa groteska stämningar som
Atlantisteorien definitivt mognar: nu blir i stället templet *Poseidons
tempel i det en gång i havet sjunkna Atlantis!* Det fanns inga gränser
för Rudbecks fantasi. Världskulturens urhem började skymta!

Nu voro goda råd dyra, ty sansade människor ville ändå ha övertygande
bevis. Det gällde att få skriftligt belägg för att kyrkobyggnadens västdel
var ett hedniskt tempel. Till Rudbeck slöt sig en massa tempelentusiaster:
man kan ta för givet att alla Atlantisfrälsta gärna skulle se att Rudbecks
påstående verkligen kunde bevisas. Men på vilket sätt?

En dag hände stora saker. En sensationell upptäckt gjordes av den
rudbeckska kretsen i en »örtabok» i Rudbecks bibliotek. Där låg, hör
och häpna, ett pergamentsblad av ålderdomlig typ med »anteckningar»
hämtade från ett »registrum», som en gång gjorts av »biskop Karl i
Västerås», vars ämbetes huvudskede var 1260- och 1270-talen. Här fanns
nu allt vad Rudbeck behövde: här stod under året 1138 att konung
Sverker lagt grunden till domkyrkan i Uppsala och förenat den med
det gamla hedniska tregudatemplet, som av Yggemund blivit renat med
eld och helgat.

Pergamentsbladet med biskopens »anteckningar» upptog tillhopa 17
årtalspunkter, av vilka de flesta upplyste om när den och den biskopen
innehade ämbetet. Tre punkter, årtalen 1138, 1210 och 1260, innehöll
vissa upplysningar om några kyrkors tillkomst, främst vid ämynningen.
Däriigenom blir biskop Karls »anteckningar» värda analys från bygg-
nadshistorisk synpunkt. I punkt 11, året 1210, säges att Trefaldighets-
kyrkan vid »Östra Aros och Ulleråker» uppfördes nämnda år av Sverker
II. I punkt 15, under året 1260, säges att under Valdemars tid grun-
dades och uppfördes till takfoten domkyrkan i Östra Aros.

Bladet med biskop Karls »anteckningar» förstördes troligen i branden
1702 men innehållet finns »bevarat» i en avskrift av Olof Verelius, vi-
dimierad av professorerna Olof Rudbeck, Johannes Gartman och Andreas
Norcopensis. Avskriften förvaras i Uppsala universitets bibliotek.

Schefferus var inte benägen att ta del av den »märkliga» årtalssam-
lingen, eftersom striden mellan honom och Verelius avblåsts av de
högre myndigheterna 1677. Men då Verelius ansåg »anteckningarna»
vara så avgörande att de borde bekantgöras, publicerade han dem 1678.
Schefferus ansåg då att det var nödvändigt att granska handskriften. Det
gjorde han och endast inom några veckor förelåg hans motskrift i tryck.

Där påvisade han att det måste vara fråga om ett falsarium: bokstäverna voro icke riktigt formade, ej heller förkortningarna. Inte ens bläcket hade äkthetsprägel. Schefferus var emellertid nu mycket sjuk och 1679 avled han. Hur omvärlden betraktade biskop Karls »anteckningar» kunde han icke få uppleva.

»Anteckningarna» måste till en början ha bedömts som ett ovedersägligt bevis för att Rudbeck haft rätt. Gråstenskyrkans torn måste från förstone ha varit Poseidons tempel, sedermera kultbyggnad för Tor, Oden och Frö. Rudbecks befängda teorier gick segrande ur den lärda striden i Uppsala. Från många lärda ute i Europa fick han testimonier på att Atlantis hade återfunnits. Uppsalas och Sveriges fornära *var* återställd!

Alltmer framträdde lyckligtvis rudbeckianismens vedersakare. Redan under sin livstid fick Rudbeck det hett om öronen. Att hans idéer dock slutgiltigt segrade berodde på att Joh. Peringskiöld, tidens store antikvariska auktoritet och riksantikvarie efter Hadorph, gick i god för dem.

Modern forskning har ställt sig avgjort kritisk till »biskop Karls anteckningar». Claes Annerstedt, Henrik Schück och Nils Ahnlund betecknar dem som »konstruktioner». Frågan går tyvärr ej att lösa, då den föregivna huvudakten icke längre finns bevarad. Man kan inte säga något säkert längre. De nyss nämnda forskarna tveka dock icke att med Schefferus tillgripa ordet falsarium.

Hur ser den nu sedan mer än trettio år pågående åmynningsforskningen på »anteckningarnas» problem? Just genom att de, såsom ovan antytts innehålla direkta byggnadshistoriska »upplysningar» under preciserade årtal, bör åmynningsforskningen vara bäst skickad att göra ett för dagen aktuellt bedömande. Såväl Trefaldighetskyrkan som Uppsala domkyrka har under senare år underkastats så noggranna byggnadshistoriska undersökningar som det hittills varit möjligt.

Anledning till att frågan om »Biskop Karls anteckningar» här beröres är att 1967 utkommit en studie i det känsliga ämnet och betitlad »Biskop Karl av Västerås och Uppsala ärkesätets flyttning», författad av historikern prof. Kjell Kumlien (Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Historiskt Arkiv 14). Författaren gör allt vad i hans makt står att återställa biskop Karl som den riktige »registratorn». Redan studiens titel väcker betänkligheter, ty man vet ju intet säkert om det förekommit någon »flyttning» av ärkesätet; i handlingarna rör det sig enbart om själva kyrkan. En läsare stäms omedelbart till kritik

och det blir alldeles nödvändigt att granska den nya studiens tolkning av de data, som i »Biskop Karls anteckningar» knyta an till de ovannämnda kyrkbyggnaderna vid åmynningen.

Trefaldighetskyrkan. Ännu när jag begynte åmynningsforskningen vid 1930-talets början gällde om den nuvarande Trefaldighetskyrkan att dess »kärna» var romansk och att den kunde härledas till tiden för Erik Jedvardsons martyrdöd 1160. Den befängda åsikten kunde justeras åt rätt håll 1938, då jag genom begravningsfynd och murfynd på domkyrkans plats, *äldre* än domkyrkan, äntligen fick en välkommen utgångspunkt för omprövning av Dombergets byggnadshistoria *före* domkyrkan. Mina studier resulterade i att jag förlade den *primära* Trefaldighetskyrkan till Domberget, vilket bäst stod förenligt med den vid 1200-talets slut upptecknade Erikslegendens uppgift att Erik före sin martyrdöd åhört mässan i Heliga Trefaldighetens kyrka, belägen på den plats »där domkyrkan nu står». Berörda syn på Domberget, ett av åmynningsforskningens tidigaste och viktigaste resultat, synes allmänt ha accepterats — självfallet ställvis motvilligt — även av den historiska forskningen.

Den nuvarande Trefaldighetskyrkan i Odinslund kunde efter iakttagelserna 1938 bedömas på ett nytt sätt. Det visar sig att kyrkan måste förläggas till höggotisk tid, till och med till dess slutskede, snarast 1340-talet. Kyrkorummet, med dess basilikala sektion, hämtar stilistisk inspiration från Uppsala domkyrkas långhus, som just stod under resning på 1340-talet. Trefaldighetskyrkan visar därtill, genom sin norrvändning, att den står i beroendeförhållande till domkyrkan.

Uppgiften i »Biskop Karls anteckningar» att Trefaldighetskyrkan »vid Östra Aros och Ulleråker» skulle ha byggts 1210 är en ren och skär konstruktion.

Uppsala domkyrka. Striden om Uppsala domkyrkas grundläggningsdatum och första uppbyggnad begynte i nyare tid på 1880-talet. Några hävdade att domkyrkan borde ha varit så pass färdig 1273 att, när Eriks relikier då överfördes från kyrkan vid högarna, kyrkorummet vid åmynningen stod så kapabelt att det kunde hysa helgonskrinet. Andra gjorde till sin mening att skrinet tillsvidare fick förvaras i ett provisoriskt kyrkorum, snarast en träkyrka, tills den nya katedralen uppförts. Att beakta är att det ej föreligger något dokument före 1287, som säkert knyter an till den nya domkyrkan.

God näring fick den först antydda uppfattningen i Boëthius-Romdahls historik över Uppsala domkyrka, utgiven till 500-årsjubileet av invig-

ningen 1935. Det står redan i titeln och på publikationens försättsblad »Uppsala domkyrka 1258–1435». Av den inre texten framgår att författarna ej är främmande för byggets igångsättande vid åren omkring 1260.

För den som är något förtrogen med gotikens intåg i Mälardalen är förläggandet av ett *höggotiskt* byggnadsverk av Uppsala domkyrkas art till 1260-talet fullständigt orimligt. 1260- och 1270-talen är ännu ung-gotikens tid (Strängnäs domkyrka, Sko klosterkyrka m. fl.) med kvardröjande romanska former. För Uppsala domkyrkas grundläggningsdatering blev de nyssnämnda murfynden på Domberget avgörande: de visade att Domberget ännu på 1280-talet engagerats av en tegelringmur av höggotiskt kynne. Räknar man med att nämnda ringmur anlagts som förstärkning av Domberget i snävare omfattning än vad den stora katedralen krävde och att den överlämnats till domkyrkobygget vid tiden omkring 1285, stämmer detta praktiskt taget exakt med vad vi i övrigt vet om höggotiska formers uppträdande på norra Mälärstranden. Uppsala domkyrka är helt enkelt vårt första stora höggotiska byggnadsverk, koncipierat i ett tidsskede, som ligger *efter* de romansk-unggotiska former, som exempelvis Strängnäs domkyrkas »kärnkyrka» företräder.

Uppgiften i »Biskop Karls anteckningar» att den höggotiska Uppsala domkyrka grundats och uppbyggs i takfotshöjd på 1260-talet är en konstruktion, som inte behöver några kommentarer.

Vad som här sagts om punkterna 11 och 15 i »Biskop Karls anteckningar» blir betänkligt för den, som vill hävda dessa »anteckningars» historiska autenticitet. De kan ej ha emanerat från tidsskedet kring 1270-talet. När biskop Karl av Västerås 1283 lämnade det jordiska fanns varken den nuvarande Trefaldighetskyrkan i Odinslund eller Uppsala domkyrka på Domberget i sinnevärlden.

Med vunnen nyttig bakgrund kommer vi till punkt 3 om gråstenskyrkan ute vid högarna och dess uppdelning i en västlig »hednisk del» och en östlig »kristen».

Klart är att nedskrivaren av »Biskop Karls anteckningar» hade 1600-talets kyrka vid högarna för ögonen, att han var påverkad av Verelius-Rudbecks syn på byggnadsverket och att han drevs att få fram ett dokument, som kunde övertyga de klentrogna om att de nämnda fornforskarna hade »rätt».

Samtliga de tre punkterna: 11 (om Trefaldighetskyrkan), 15 (om Uppsala domkyrka) och 2 (om kyrkan vid högarna) indicerar att »Biskop Karls anteckningar» saknar varje chans att bli bedömda som hämtade ur

en säker källa. De ha skrivits av en låt vara långt ifrån olärd person med förhållandevis god kunskap om biskopslängden i Uppsala och som visste att biskop Karl av Västerås haft kurians förtroendeuppdrag att övervaka den symboliska flyttningen av helgonkonungen Eriks relikier och gravkyrka — alls ej ärkesätet — från kyrkan vid kungsgården till den uråldriga martyrlplatsen vid åmynningen, den nya domkyrkans slutplats. Ärkesätets huvudplats är redan från början Aros.

Det kan vara befogat att i några slutpunkter beröra Kumliens studie och dess »resultat». Han har tydligen fäst sig för biskop Karl av Västerås och till varje pris velat göra honom »märkvärdig» som »registrator» av händelser i Uppsala under 1100- och 1200-talen. Entusiasmen har fört författaren på villovägar. Olyckan har skett snarast genom författarens inkompetens i byggnadshistoriska frågor.

Uppenbart är att han hyst sådan klen tilltro till åmynningsforskningen att han ansett sig saklöst kunna nonchalera dess 35-åriga arbetsinsatser och dess många publicerade resultat. Han har kunnat hämta näring till sin ådagalagda syn i den groteska anmälan av Uppsala stads historia, I, som den i byggnadsfrågor olärde arkivarien S. Söderlind fick införd i Historisk tidskrift 1956; mer än troligt är att formuleringarna där är att tolka som en hämndeakt över att jag i min framställning avvisat Söderlinds befängda datering i samma tidskrift 1952 av den höggotiska Uppsala domkyrka till *romansk* tid! Kumliens nonchalanta attityd, vilken grund den än baserar sig på, är, inte minst kollegialt sett, för åmynningsforskningen utomordentligt kränkande.

Nils Sundquist

BISKOP SIWARD AV UPPSALA

Genom god dokumentär källa är det bekant att år 1123 en biskop vigdes i Rom »åt svenskarna». Säkert vet man ej vem denne biskop var eller om han ens någon gång kom till Uppsala. Starkt har dock ifrågasatts om inte den vigde var den Siward, som man enligt andra källor vet blev »förfogad» från Uppsala »av hedningarna», detta vid en tidpunkt, som bör ha legat före 1134.

Med berörda källuppgifter har vi kommit i kontakt med en kyrklig dignitär, som synes ha varit knuten till Uppsala så sensationellt tidigt som på 1120-talet. Är uppgifterna och förmodandena riktiga att biskop Siward varit verksam vid Uppsala vid nämnda arkaiska tid, innebär

det att han blir den förste »uppsaliensare», vars levnadslopp kan följas.

Att Siward av Uppsala nu aktualiseras har sin grund i att hans person skildras i en studie betitlad »Medeltida Uppsalabibliotek, 1, Biskop Siward av Uppsala och hans bibliotek» av förre överbibliotekarien vid Uppsala universitets bibliotek fil.dr Tönnes Kleberg. Dr Kleberg har tagit som sin uppgift att skriva de uppsaliensiska boksamlingarnas historia under medeltiden och inledningen göres nu med biskop Siward, eftersom säkra källor anger att denne hade ett innehållsrikt bibliotek, som han sedermera skänkte till det benediktinkloster, Rastede, ur vilket han utgått och till vilket han med tiden kom att bli än fastare knuten. Dr Klebergs utredning är av allra största personhistoriska och kulturhistoriska betydelse, inte minst därigenom att författaren så omsorgsfullt och så källkritiskt väl behandlar allt det dokumentära material, varpå hans framställning bygger. Tyvärr kan i en anmälan ej bli fråga om någon utförligare redogörelse för dr Klebergs skrift, enbart huvudpunkterna kan beröras.

Säkra källor anger att biskop Siward kom som flykting till Rastede benediktinkloster i Oldenburg på gränsen mellan Sachsen och Friesland något av åren mellan 1130 och 1134. Hans avfärd från Uppsala har, såsom inledningsvis antytts, sin grund i ett »fördrivande». Om detta är att betrakta som bokstavligt, dvs. såsom det står i källan »per insolentiam paganorum expulsus», eller om uttrycket på kyrkopolitisk grund skall omtolkas på annat sätt, låter jag vara osagt. Själv är jag benägen att ta orsaksangivelsens ord direkt som de står i klartext och att tolka dem så att det var hedningarnas »ofördragsamhet» som föranledde flykten.

Med Rastede som bas fick Siward nya uppgifter. Han blev en slags vicebiskop i ärkestiftet Mainz och var åter i ärkestiftet Hamburg-Bremen 1141. Till abbot i Rastede benediktinkloster utsågs han omkring 1142. Hans frånfälle torde ha inträffat omkring 1157. Om man räknar med att Siward blev vigd till biskop 1123, bör han ha varit född hellre några år före än efter år 1100. Han skulle följaktligen vid sitt frånfälle ha varit vid pass 60 år.

Vad som särskilt intresserat dr Kleberg som biblioteksman är biskop Siwards noggrant förtecknade boksamling. Säkert nämnes ej när Siward samlade sina böcker; osannolikt är ej att han förde med sig i varje fall en del av dem till Uppsala. Var så fallet kan Siwards boksamling betraktas som det äldsta »biblioteket» i Uppsala. Biskop Siwards böcker förtecknas och kommenteras av dr Kleberg. Boksamlingen vittnar

om biskop Siward som en god representant för sin tids humanistiskt-teologiska bildning.

Den som tar del av dr Klebergs mer än intressanta framställning gör sig den frågan hur Uppsala gestaltade sig på biskop Siwards tid, enkanerligen på 1120-talet. Här står vi inför frågor, så svåra att de knappast någon gång kommer att kunna lösas. Med några rader har jag dock, i anslutning till dr Klebergs studie, velat söka ge en bild av Uppsala på 1120-talet såsom den nu mångåriga åmynningsforskningen ser på dessa mycket komplicerade topografiska och bebyggelsehistoriska problem.

Mycket talar för att man måste vara särdeles försiktig med att före tiden omkring 1150 identifiera namnet Uppsala med en punktuell ort. Snarast förefaller det som om före 1150 Uppsala betecknade någonting, som helst skulle kunna betecknas som en »domän», dvs. utgöra ett område med vidare gränser. I princip kan man utgå från att det arkaiska Uppsala omslöt tre eller fyra platser, var och en med egen uppgift i den stora kungsdomänen. Den traditionsrikaste, ekonomiskt bärkraftigaste punktuella platsen torde ha varit Domberget och dess miljö på åmynningens västra sida, i princip det ålderdomliga Ulleråker. Därefter kommer platsen på andra sidan Salaån, det forna Islandet, där med tiden köpstaden Aros fick sin ingränsade utsträckning. Tredje platsen var kungsgården ute vid storhögarna vid pass 3,5 km norr om Uppsala. Fjärde platsen var kungshamnen, belägen i princip vid det nuvarande Flottsund. Beaktas må att Fyrisåns gamla namn, som nyss sagts, var Salaån. I mycket tidig tid kan domännamnet ha varit *Sala*.

Talande är att det vida domänområdet uppbars av den mäktiga Uppsalaåsen: från norr räknat är storhögarna vid kungsgården skulpterade på åsryggen, åsen sträcker sig därefter söder ut mot åmynningen, där den inom det nuvarande stadsområdet, närmare bestämt kv. Sandbacken, uppburit en forntida »kungshög». Åsen dyker så under kvarnfallet, stiger upp på västsidan och bildar i Dombergets form grund för den nuvarande domkyrkan, bär på sin breda rygg universitetsbiblioteket och det mäktiga Uppsala slott och fortsätter neråt på åns västra sida över Ultuna med markanta åshöjder vid Sunnersta, Flottsund osv. Nu nämnda åsområde har utgjort kärnområde för den forntida, arkaiska Uppsaladomänen, därom råder intet tvivel.

Ehuru kristna anstalter vidtagits inom Uppsaladomänen redan under tidigt 1000-tal blir det dock först vid mitten av 1100-talet som de förkristna kultplatserna står nedkämpade, främst bland dem det forna

Ulleråker med dess månghundraåriga nioårsblot. Vid tiden kring 1150 inträder den nya epoken genom att kristendomen nu, sent omsider, fått sitt första stora övertag, manifesterat på Domberget genom den tidiga Trefaldighetskyrkans slutliga kristna stabilisering.

Ytterst sannolikt är att redan på 1000-talet missionsbiskopssäte upprättats på östsidan, mitt emot Domberget, och att där i en primär träkyrka biskopen för folklandet Tiundaland haft sitt säte. Folklandsbiskopens stora uppgift blir att med sin missionsaktivitet neutralisera västsidans i hög grad av »nordland» påverkade blotfäste. Aktuellt blir omkring 1150 att uppföra en stenkyrka som biskopssätets nya säkra punkt. Då åmynningen ännu är en osäker plats, framförallt vid de stora distingsmötena i februari med hela det hedniska »nordlands» köpmän samlade vid åmynningen, bedöms situationen som strategiskt riktigt att förlägga den första biskopskyrkan av sten till kungsgården vid högarna. Av kyrkan kvarstår ännu som bekant dels väsentliga partier av dess centraltorn, dels det rymliga absidförsedda koret. Vid kungsgården torde, liksom på Domberget, kyrka av trä ha byggts redan tidigt på 1000-talet. Biskopssätets huvudort är dock alltid Aros.

Mycket tyder följaktligen på att biskop Siwards tid i eller vid »Uppsala», dvs. på 1120-talet, missionsbiskopssätet är i staden Aros. Medan Sigtuna under den kristna arkaiska tiden var missionsbiskopssäte för folklandet Attundaland, uppbar Aros samma roll för folklandet Tiundaland. De kristna runstenarnas utbredning i Attundaland–Tiundaland indicerar att nyss antydda förhållanden var de gällande. Det var framför allt vid de nämnda nioårsbloten vid det forna Ulleråker med dess »nordlandsinvasion» som staden Aros hade sina utsatta provningar.

I och med att det blivande storstiftets huvudkyrka förlades till stenkyrkan vid kungsgården vid högarna omkring 1150 koncentrerades namnet *Uppsala* dit. Vid åmynningen blev samtidigt namnet *Aros* gällande för båda sidor. När kyrkan flyttades till åmynningen på 1270-talet följde namnet *Uppsala* med dit.

Biskop Siwards kyrka i staden Aros kan ha varit föregångare till den kyrka, vars namn vi känner från den senare stenkyrkotiden, nämligen S. Per. Man kan väl tänka sig att Siward var den som lanserade tanken på byggande av en stenkyrka vid kungsgården vid högarna. Den hedna falangen, som konservativt slog vakt om blotplatsen nära Domberget, kan ha ansett Siward med sina »fasta» åtgärder organisatoriskt farlig och därför krävt hans fördrivande.

Nils Sundquist